

Sygn. akt V CSK 233/12

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Józef Frąckowiak
SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa B. H.
przeciwko S. T.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 kwietnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 listopada 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód B. H. wnosił o wydanie nakazu zapłaty przeciwko pozwanemu S. T. kwoty 500.000 zł z odsetkami i wywodził swoje roszczenie z udzielonej pozwanemu pożyczki pieniężnej, zabezpieczonej wekslem in blanco przez pożyczkobiorcę.

Nakazem zapłaty uwzględniono żądanie pozwu w całości. W zarzutach od nakazu zapłaty pozwany bronił się zarzutem niewydania mu kwoty objętej pożyczką, która została zawarta jedynie dla pozorów. Pozwany nie podpisywał weksła gwarancyjnego deklaracji wekslowej, a podpisy na tych dokumentach są sfalszowane.

Sąd Okręgowy uchylił nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla, zasądził natomiast na rzecz powoda kwotę 278.000 zł na podstawie umowy pożyczki. Elementy stanu faktycznego są następujące.

Strony zawarły w 2008 r. umowę o współpracy (stroną tej umowy była także inna osoba nie występująca w tym procesie), mającej na celu przygotowanie wspólnego przedsięwzięcia gospodarczego. Pozwany miał kłopoty finansowe, otrzymał w różnych bankach kredyty o łącznej kwocie 500.000 zł. Strony zawarły w dniu 4 grudnia 2008 r. umowę pożyczki w kwocie 500.000 zł. W umowie tej m.in. potwierdzono odbiór gotówki przez pozwanego w kwocie 207.000 zł, a pozostałą należność powód zobowiązał się wpłacić na rachunek bankowy pozwanego (pożyczkobiorcy) w odpowiednich ratach. Ostatecznie powód dokonał wpłat z tytułu umowy pożyczki w wysokości 278.000 zł. Pożyczka nie została zwrócona. W dniu 7 marca 2008 r. powód uzupełnił weksel in blanco na kwotę 500.000 zł, płatną dnia 20 kwietnia 2008 r. i wezwał pozwanego do zwrotu pożyczki.

W sprawie powstała kwestia pochodzenia podpisów na wekslu i deklaracji wekslowej od pozwanych. Biorąc pod uwagę m.in. opinię biegłego grafologa, dokumenty znajdujące się w aktach sprawy karnej, Sąd Okręgowy przyjął, że podpis wystawcy weksla obejmuje przynajmniej nazwisko tego podmiotu, przy czym może to być też nazwisko w wersji skróconej. Nie jest natomiast podpisem wystawcy tzw. parafa (podpis nieczytelny). W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał,

że zobowiązanie wekslowe pozwanego w ogóle nie powstało i roszczenie powoda okazało się bezzasadne. Jednakże spór z płaszczyzny wekslowej został przeniesiony na płaszczyznę stosunku podstawowego, tj. stosunku pożyczki. W związku z tym, że powód wykazał, iż wykonał zobowiązanie z umowy pożyczki z 2008 r. w wysokości 278.000 zł, ta właśnie suma została zasądzona od pozwanego.

Sąd Apelacyjny w wyniku apelacji wniesionej przez pozwanego zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo. Podzielił w ten sposób zarzut skarżącego, że brak było podstaw do przeniesienia sporu z płaszczyzny prawa wekslowego na płaszczyznę prawa cywilnego (art. 720 k.c.). Podstawą swego powództwa powód uczynił weksel, a po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty wnosił o utrzymanie nakazu w mocy. Nigdy nie domagał się uwzględnienia jego roszczenia jako obejmującego zwrot pożyczki (art. 720 § 1 k.c.). W związku z tym oceniana mogła być zasadność powództwa opartego na wekslu.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zobowiązanie wekslowe po stronie pozwanego w ogóle nie powstało, ponieważ weksel nie został podpisany przez pozwanego jako wystawcy weksla (k. 13 akt sprawy). Znak graficzny znajdujący się w miejscu przeznaczonym dla podpisu wystawcy nie jest jednak podpisem w rozumieniu przepisów prawa wekslowego (art. 1 i art. 101 prawa wekslowego; złożona została na wekslu jedynie tzw. parafa).

W skardze kasacyjnej powoda podniesiono zarzuty naruszenia art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 495 § 2 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.; art. 494 § 2 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 2 k.p.c. Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku, ewentualnie - o jego zmianę w zaskarżonej części poprzez oddalenie apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowe znaczenie w rozpoznawanej sprawie miało to, czy istniały dostateczne podstawy do rozpoznania roszczenia strony powodowej także na podstawie stosunku pożyczki pieniężnej. (art. 720 k.c.), tj. stosunku

obligacyjnego łączącego powoda (pożyczkodawcę) z pozwanym wystawcą weksla (pożyczkobiorcą). Oba Sądy meriti przyjęły w tym zakresie odmienne stanowiska.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje się na to, kiedy wspomniana zmiana płaszczyzny dochodzenia roszczenia (z wekslowej na płaszczyznę tzw. stosunku podstawowego) jest możliwa i dopuszczalna prawnie (art. 495 § 2 k.p.c.). W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06 (OSNC 2007, z. 9, poz. 13) wyrażono trafne, ogólne stanowisko, że jeżeli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty okaże się, iż zobowiązanie wekslowe nie powstało, sąd powinien uwzględnić powołany w pozwie stosunek podstawowy także wtedy, gdy podstawą żądania był weksel wystawiony w celu zabezpieczenia innego stosunku prawnego łączącego strony. W uzasadnieniu tego wyroku przytoczono szeroko argumenty wynikające z aktualnego orzecnictwa Sądu Najwyższego i wyjaśniono też, że - dochodząc wierzytelności wekslowej - wierzyciel może także w pozwie (niezależnie od powołania się na treść weksla) przytoczyć fakty i dowody uzasadniające roszczenie wynikające ze stosunku podstawowego. Oznacza to możliwość orzekania na dwóch podstawach faktycznych i prawnych. Gdyby okazało się, że zobowiązanie wekslowe nie istnieje, sąd powinien rozpoznać żądanie wynikające z drugiej, dodatkowej (pozawekslowej) podstawy, przytoczonej przez powoda.

Dochodząc zatem należności wekslowej, wierzyciel wekslowy (nabywający weksel in blanco) ma różne możliwości wykazywania zasadności swojego roszczenia wekslowego, powiązanego z roszczeniem wynikającym ze stosunku podstawowego. Poza samym powołaniem się na treść weksla może on także przytaczać fakty i dowody uzasadniające roszczenie wynikające ze stosunku podstawowego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 495/06, nie publ.).

Powstaje kwestia, czy w okolicznościach danej sprawy można było stwierdzić, że powód - wszczynając postępowanie nakazowe - powołał się (poza uzupełnionym wekslem gwarancyjnym) w odpowiedni i wystarczający sposób także na stosunek podstawowy (stosunek pożyczki).

Negatywne stanowisko Sądu Apelacyjnego w tym zakresie (s. 8 uzasadnienia zaskarżonego wyroku) nie może być uznane za przekonywające. Z akt sprawy wynika to, że powód wskazywał kilkakrotnie umowę pożyczki jako możliwą podstawę roszczenia, aczkolwiek istotnie opierał swoje żądania przede wszystkim na treści weksla gwarancyjnego. W pozwie i dołączonych do pozwu załącznikach wskazywano nie tylko weksel, deklarację wekslową, ale także treść umowy pożyczki i wezwanie pozwanego (wystawcę i pożyczkobiorcę do zapłaty; po „wypowiedzeniu umowy pożyczki”). Powód występował także o zabezpieczenie roszczenia i przedstawił odpowiednie dokumenty wskazujące na pożyczkę jako stosunek pozawekslowy (s. 24 akt sprawy). Na umowę pożyczki wskazywano także w odpowiedzi na zarzuty pozwanego od nakazu zapłaty (k. 121 akt sprawy). Co więcej, o pożyczce jako stosunku podstawowym wspominał także pozwany w treści zarzutów od nakazu zapłaty (s. 43 i n. akt sprawy).

W tej sytuacji należało uznać za uzasadniony zarzut naruszenia art. 495 § 2 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. Powodowało to konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).